

Η Βιο-Διάσταση του Κέρδους

Δρ. Βασίλειος Καψοκαβάδης

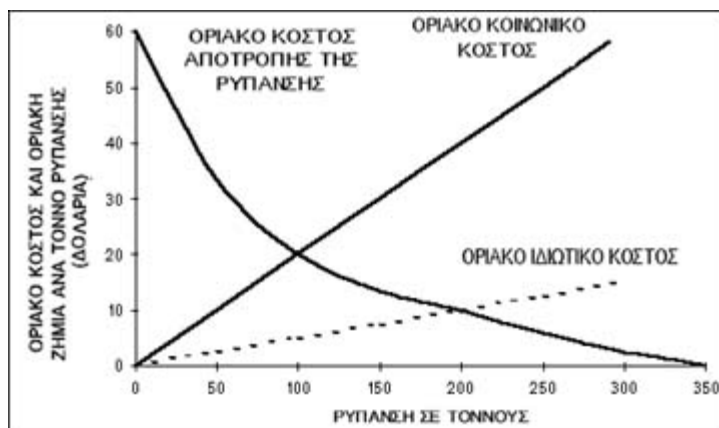
Γενικός Διευθυντής
Gerling Konzern Hellas GmbH
Ελλάς

Τα αποτελέσματα της μη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης

Αιώνια οικονομική ανάπτυξη δεν υπάρχει. Όμως βλέπουμε, ότι τα τελευταία 20 χρόνια η Αγγλική οικονομία αυξήθηκε κατά 40%, η Γερμανική κατά 50% και η Ιαπωνική κατά 60%. Σε καμία περίπτωση όμως δεν μπορούμε να διακρίνουμε, αν οι Ιάπωνες είναι ευτυχέστεροι από τους άλλους. Πέντε ολόκληρους πλανήτες τύπου Γη, με ανάλογη βιόσφαιρα, θα χρειαζόμαστε για να αναπνέουμε ελεύθερα, αν τα 5,7 δις κατοίκους της Γης εξέπεμπαν το ίδιο κατά κεφαλή ποσό CO2 όπως οι Γερμανοί. Υπάρχει μία μέγιστη ανισοκατανομή του περιορισμένου ζωτικού χώρου μεταξύ ανθρώπων, καθώς το 1/5 του γήινου πληθυσμού καταναλώνει τα 4/5 των πρώτων υλών του πλανήτη και, βάση των εκτιμήσεων του ενεργειακού τομέα, στα επόμενα 25 χρόνια η παγκόσμια κατανάλωση ενέργειας θα αυξηθεί ακόμη κατά 50%. Ήδη τώρα στο Πεκίνο υπάρχουν ημέρες, που οι κάτοικοι έχουν την εντύπωση, ότι στην ατμόσφαιρα υπάρχει μόνο μολυβδος και όχι οξυγόνο. Στις ΗΠΑ υπάρχουν περίπου 50.000 εγκαταλελειμμένες χωματερές, από τις οποίες περίπου οι 10.000 πρέπει να καθαριστούν άμεσα, με κόστος από 20 και μέχρι 500.000.000 δολάρια ανά χωματερή.

Το βασικό οικονομικό πρόβλημα της προστασίας του περιβάλλοντος

Υποθέτουμε, ότι έχουμε μια εταιρία χάλυβος που δημιουργεί εξωτερικές αντιοικονομίες εκβάλλοντας στο περιβάλλον τόνους SO2. Ένα μέρος των επιβλαβών αναθυμιάσεων του αερίου επιβαρύνουν την ίδια την εταιρία εξ αιτίας της ανάγκης συχνών επιβαφών του κτιρίου και των αυξημένων λογαριασμών περιθάλψης του προσωπικού (ιδιωτικό κόστος της επιχείρησης). Μεγαλύτερη όμως ζημιά αποτελεί για την εταιρία εξωτερικό κόστος. Η προκείμενη επιχείρηση έχει αρνητικές επιπτώσεις στη βλάστηση και στα κτίσματα της γύρω περιοχής και είναι επίσης η αιτία για διάφορες μορφές αναπνευστικών ασθενειών στους κατοίκους (κοινωνικό κόστος). Δυο είναι τα σύντομα συμπεράσματα αυτού του παραδείγματος:

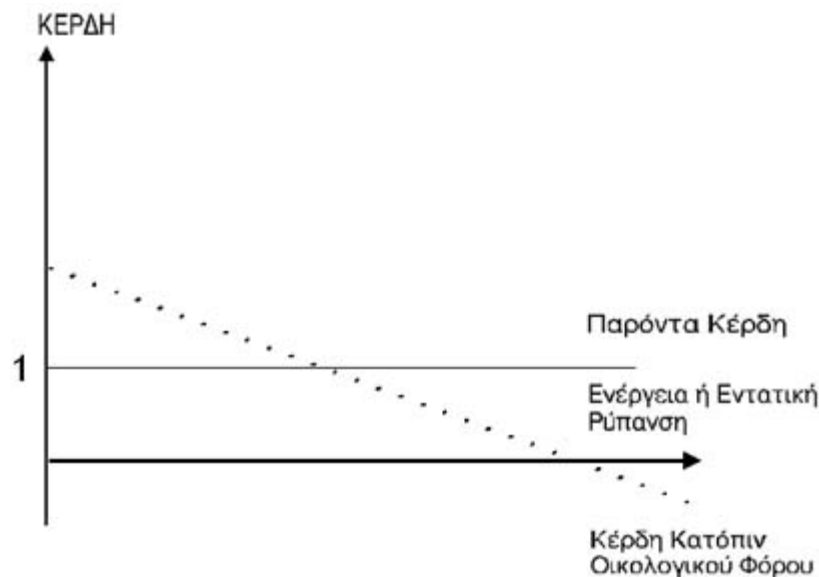

Σχήμα 1. Προσφορά και ζήτηση με εξωτερικές αντιοικονομίες

- Λόγω της ύπαρξης εξωτερικού κόστους ή αλλιώς εξωτερικών αντιοικονομιών, το ύψος της ρύπανσης είναι κατά πολύ υψηλότερο, από την περίπτωση κατά την οποία αυτό το κόστος θα το επωμιζόταν η ρυπαίνουσα εταιρεία.
- Στο ερώτημα ποια είναι τα ιδανικά επίπεδα ρύπανσης, η μη αναμενόμενη απάντηση είναι ότι: το κοινωνικά ιδανικό επίπεδο ρύπανσης δεν είναι μηδενικό. Η οικονομική βελτιστοποίηση απαιτεί η κοινωνική οριακή ζημιά της ρύπανσης να είναι ίση με το κοινωνικό οριακό κόστος αποτροπής της ρύπανσης.

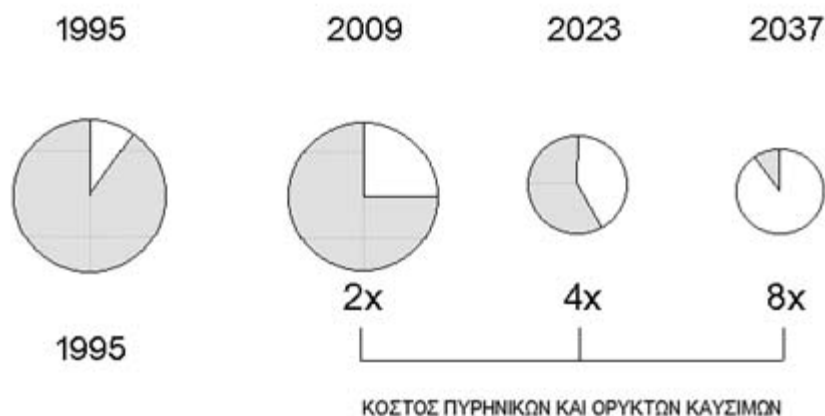
Πρόγραμμα περιβαλλοντικής διαχείρισης

Οι προτεινόμενες λύσεις ποικίλουν, από απαγόρευση ρυπογόνων εκπομπών μέχρι μέτρα προσανατολισμένα προς την πολιτική της αγοράς, όπως φορολογικά κίνητρα, εθελοντικές συμφωνίες, τέλη και συστήματα επιστροφής χρημάτων. Εμείς θα περιοριστούμε να προτείνουμε λύση, που περιλαμβάνει κερδοφόρα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος. Πράγμα που, μάλλον ευτυχώς, θα μας οδηγήσει στην αλλαγή νοοτροπίας. Ακριβώς στα πλαίσια του κινήτρου της κερδοφορίας βρίσκεται και η προτεινόμενη, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, επιβολή φορολογίας CO2/ενέργειας για την μείωση των εκπομπών CO2 και την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης.

Σχήμα 2. Οικολογικός φόρος ενέργειας

Για λόγους συντομίας γίνεται μια αφαιρετική παρουσίαση αυτού του μέτρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ας υποθέσουμε, ότι η κοινότητα επιβάλλει 5% φόρο στις τιμές ενέργειας, μειώνοντας παράλληλα στο ίδιο ποσοστό άλλους φόρους, ώστε η οικονομία να μην υποστεί καμία επιπλέον επιβάρυνση. Το Σχήμα 3 δείχνει τις αναμενόμενες επιπτώσεις πάνω στις τιμές της ενέργειας που προέρχεται από συμβατικές πηγές. Αν συνεχίσουμε να επιβάλουμε αυτόν τον "πράσινο φόρο" για μια περίοδο 42 χρόνων θα προκύψει ένας οκταπλασιασμός των τιμών της ενέργειας και, πιθανόν μια δραματική αλλαγή στις χρησιμοποιούμενες μορφές ενέργειας. Επειδή ο φόρος επιβάλλεται μόνο στις μη ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, όπως πετρέλαιο, άνθρακα και πυρηνική ενέργεια, θα υπάρξει όχι μόνο πτώση της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας, αλλά και μια ουσιαστική στροφή στις ανανεώσιμες μορφές ενέργειας, που θα καλύπτουν το μεγαλύτερο ποσοστό συνολικής ενέργειας. Βλέπουμε δηλαδή, ότι μορφές παραγωγής με μειωμένη απαιτούμενη ποσότητα ενέργειας οδηγούν σε υψηλότερα κέρδη. Αυτό είναι το αποτέλεσμα του πράσινου φόρου, που προτείνει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι ανάγκη να δείξουμε όμως συγκεκριμένα, πώς ένα σύστημα διαχείρισης του περιβάλλοντος οδηγεί σε νέες διαστάσεις κέρδους.

Σχήμα 3. Κατανάλωση ενέργειας και εφικτά ποσοστά ανανεώσιμων μορφών ενέργειας (λευκό)

Η προστασία του περιβάλλοντος σε οικονομικές συζητήσεις αποτελεί κατά κανόνα παράγοντα κόστους, που μειώνει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων. Όμως, συστηματικά παραβλέπουμε, όπως είδαμε στο παραπάνω θεωρητικό παράδειγμα μας, αλλά όπως θα δούμε και τώρα, με πραγματικά στοιχεία, που προέρχονται κατά κύριο λόγο από τη Γερμανική οικονομία, ότι η ενεργή προστασία του περιβάλλοντος ανοίγει πολύπλευρες δυνατότητες για την αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων. Τα ποσοτικά στοιχεία που μας προμηθεύουν τα διάφορα ινστιτούτα και οι ενώσεις των επιχειρήσεων, δείχνουν τις εξής τέσσερις τάσεις:

1. Η προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να επιφέρει σημαντική μείωση κόστους και μια αντίστοιχη αύξηση κέρδους της επιχείρησης. Σύμφωνα με εκτιμήσεις των εξειδικευμένων συμβουλευτικών οργανισμών, οι Γερμανικές επιχειρήσεις μπορούν να μειώσουν το συνολικό τους κόστος μέσα από ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης του περιβάλλοντος κατά 2%. Αυτό το ποσοστό αντιστοιχεί στο 50% του ενεργειακού κόστους της Γερμανικής βιομηχανίας. Για πρώτη φορά δημόσια, θα σας παρουσιάσω μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα μείωσης κόστους με παράλληλη μείωση της ρύπανσης από μια μελέτη που ανέθεσε το Γερμανικό Υπουργείο Περιβάλλοντος στο ινστιτούτο του ομίλου μας, Gerling

Consulting Group. Τα παραδείγματα αυτά είναι πραγματικές περιπτώσεις από μια λίστα 70 επιχειρήσεων με τη επωνυμία Κερδοφόρα προστασία του περιβάλλοντος, που εξετάστηκαν στα πλαίσια της πολιτικής "επιχειρηματική κερδοφορία των μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος". Πολλές φορές ακούγεται ο ισχυρισμός, ότι η προστασία του περιβάλλοντος μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του κόστους. Σπάνια όμως έχουμε την περιγραφή των συγκεκριμένων οικονομικών και οικολογικών επιπτώσεων κερδοφόρων μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος. Ελπίζω, αυτά τα στοιχεία να πείσουν τους επιχειρηματίες μας. Σε αντίθετη περίπτωση είναι εύκολο να δούμε, ότι πρέπει να αναμένουμε και άλλη μείωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών προϊόντων. Είναι απαραίτητο να αποκτήσουμε αυτήν την κοινή πίστη, ώστε η οικολογική γνώση να μπορεί πολιτικά να επιβληθεί.

2. Η αγορά για αγαθά προστασίας του περιβάλλοντος διευρύνεται ραγδαία. Αυτή η αγορά εξελίχθηκε τη δεκαετία του '80 και αυξάνεται σταθερά ανά έτος μεταξύ 6-8%. Αυτό δείχνει, ότι οι εταιρίες που παράγουν αυτά τα αγαθά είναι λιγότερο εξαρτημένες από οικονομικές διακυμάνσεις. Αυτή η δυναμική της αγοράς με οικολογικά προϊόντα διαπιστώνεται και από τους εξής απόλυτους αριθμούς: Το παγκόσμιο εμπόριο οικολογικών προϊόντων έφτανε το 1991 τα 178 δις. μάρκα, το 1993 μόνο στην Ευρώπη ο όγκος εμπορίου σε οικολογικά αγαθά ανέρχεται στα 210 δις. μάρκα. Ηγέτης βεβαίως της παγκόσμιας αγοράς οικολογικών προϊόντων είναι η Γερμανία με ποσοστό 21%. Οι ελληνικές επιχειρήσεις ακόμη δεν ανακάλυψαν αυτή την αγορά. Ήδη σήμερα στη Γερμανία 680.000 εργαζόμενοι απασχολούνται στη βιομηχανία για την προστασία του περιβάλλοντος και 1.100.000 θα φτάσουν οι εργατικές θέσεις στην ίδια βιομηχανία το έτος 2000.
3. Οι επιχειρήσεις με έμπρακτη οικολογική ευαισθησία αποκτούν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα (οικολογική εικόνα). Η επικοινωνία και το μάρκετινγκ των επιχειρήσεων στη δεκαετία του '90 φέρει τη σφραγίδα, όπως όλοι ξέρουμε, της "προστασίας του περιβάλλοντος". Ο λόγος είναι πολύ συγκεκριμένος: Ιδιαίτερα σε τομείς που η ποιότητα των κλασικών προϊόντων των διαφόρων ανταγωνιστών διαφέρει ελάχιστα, είναι η περιβαλλοντική εικόνα του προϊόντος και του παραγωγού σημαντικός παράγοντας για τη επιτυχία στην αγορά. Δηλαδή η προστασία του περιβάλλοντος παίζει ρόλο κλειδί για τη δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων. Νομίζω, πως και αυτός ο τομέας ανταγωνιστικότητας μέσω της διατήρησης του περιβάλλοντος παραμένει άγνωστος για τις επιχειρήσεις μας.

4. **Πίνακας 1.** Επιτυχή μέτρα κερδοφορίας περιβαλλοντικής διαχείρισης

ΚΛΑΔΟΣ	ΜΕΤΡΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ
Βιομηχανία Ηλεκτρικών Κατασκευών	Μεταβολή της μεθόδου λακαρίσματος των περιβλήματων συσκευών από λακαρίσμα με υγρή λακ περιέχουσα διαλυτικό μέσο με τεχνική λακαρίσματος με σκόνη	Ελάττωση της επένδυσης των χρωματηρών από τα υπολείμματα της λακ	Επενδύσεις 800.000DM Εξοικονόμηση 495.000 DM/a
Βιομηχανία Κατασκευής Αυτοκινήτων	Ανακύκλωση επιφανειών σε συνάρτηση με κατασκευή νέων κτιρίων μέσω συστηματικής μείωσης της χρήσης επεξεργασμένων υλικών	-Προφύλαξη των χρωματηρών -Χρησιμοποίηση μιας ίδιας οικολογικά επεξεργασμένης βιομηχανικής έκτασης για κατασκευή νέων κτιρίων	Εξοικονόμηση συγκριτικά με τη συμβατική κατασκευή 10.500.000 DM
Καλλυντικά	Δημιουργία μιας νέας εγκατάστασης επεξεργασίας αποβλήτων	-Προστασία υδάτων -Ελάττωση των απορριμμάτων	Οικονομία 500.000 DM/a
			Δημιουργθέντα παλιά έξοδα 1.584.000 DM Δημιουργθέντα σύγχρονα έξοδα 1.080.000 DM

5. Το κόστος της προστασίας του περιβάλλοντος είναι κατά πολύ χαμηλότερο της προσόδου που προκύπτει από την πρόληψη περιβαλλοντικών ζημιών για την εθνική οικονομία.

Μερικά παραδείγματα από τη Γερμανική εμπειρία θα μας δείξουν, πόσο σημαντική είναι η προστασία του περιβάλλοντος για τη δημιουργία πλεονεκτημάτων εγκατάστασης:

- Τα έξοδα για ασθένειες του αναπνευστικού και του κυκλοφοριακού συστήματος εξαιτίας της ατμοσφαιρικής ρύπανσης ανέρχονται ετησίως στα 5,6 δις. μάρκα.

- Οι ζημιές σε δρόμους και κτίσματα, λόγω των ρυπογόνων αναθυμιάσεων, ανέρχονται ετησίως στα 3,6 δις. μάρκα.
- Το κόστος της ρύπανσης του εδάφους και υπεδάφους κυμαίνεται στα 22 με 60 δις. μάρκα.
- Το κόστος της δημόσιας ύδρευσης επιβαρύνεται, λόγω της ρύπανσης του περιβάλλοντος, με 1,7 δις. μάρκα.

Καταλαβαίνουμε, πως αυτά τα κόστη κάθε άλλο παρά προσελκύνουν επενδύσεις. Η μείωση τους συμβάλλει στην ανάπτυξη πλεονεκτημάτων εγκατάστασης. Αναφέρω μόνο σαν παράδειγμα, ότι κάθε γερμανικό μάρκο που χρησιμοποιείται για την αποθείωση από 0,3 σε 0,2% επιφέρει μια πρόσοδο που κυμαίνεται από 13,4 μέχρι 20 μάρκα. Ας ελπίσουμε, ότι η ελληνική κυβέρνηση θα το λάβει αυτό υπ' όψιν της. Η προστασία του περιβάλλοντος αυξάνει τα πλεονεκτήματα εγκατάστασης επιχειρήσεων και επομένως και τις επενδύσεις. Ποια επιχείρηση θα επενδύσει σε έναν οικονομικό τόπο, όπου λόγω της μη ύπαρξης περιβαλλοντικής πολιτικής, κατασπαταλείται το βιο-κεφάλαιο και έτσι οδηγούμαστε σε συγκριτικά αυξημένο κόστος υγείας, διατήρησης της υποδομής και της προστασίας του περιβάλλοντος. Όπως η ανεξάρτητη, από κυβέρνηση και βουλή, Κεντρική Τράπεζα προστατεύει το νόμισμα μιας χώρας, έτσι και ένα οικολογικό συμβούλιο πρέπει με την ίδια ανεξαρτησία και με δικαίωμα βέτο, να επιβλέπει πολιτικές αποφάσεις σχετικά με την περιβαλλοντική τους συμβατότητα.

Ορισμός μιας επιχειρηματικής φιλοσοφίας

Κλείνοντας διαπιστώνουμε, ότι για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα η προστασία του περιβάλλοντος ήταν μόνο ένας γενικός κοινωνικός στόχος. Σήμερα, ενδυναμώνεται ο ρόλος της προστασίας του περιβάλλοντος σαν οικονομικός παράγοντας για τις επιχειρήσεις. Οποσδήποτε η διαχείριση του περιβάλλοντος βρίσκεται ακόμη σε εμβρυακό στάδιο. Τα λίγα στοιχεία που παραθέσαμε παραπάνω όμως, δείχνουν, ότι η διαχείριση του περιβάλλοντος αποδεικνύεται σαν ευκαιρία μάλλον παρά σαν επιβάρυνση για τον οικονομικό τόπο εγκατάστασης, αλλά και για τις επιχειρήσεις. Και στην περίπτωση περιβαλλοντικής προστασίας ισχύει, ότι όποιος έρχεται καθυστερημένος τον τιμωρεί η αγορά. Ανεξάρτητα αν πρόκειται για μείωση του κόστους ή για την εισαγωγή στην αγορά νέων προϊόντων. Έτσι επενδύσεις στην προστασία του περιβάλλοντος προσανατολίζονται σε τρεις παράγοντες: μείωση του κόστους, συμμετοχή στη ραγδαία αύξηση αγοράς περιβαλλοντικών προϊόντων και δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων μέσω της καλλιέργειας περιβαλλοντικής εικόνας. Αυτοί είναι οι παράγοντες της βιο-διάστασης του κέρδους. Έτσι, φτάνουμε στην ανάγκη να ορίσουμε την αποστολή ή καλύτερα τη φιλοσοφία των επιχειρήσεων μας ως εξής:

- μέσα από τον διάλογο με τους πελάτες μας πρέπει να επεξεργαζόμαστε τα καλύτερα δυνατά προϊόντα και υπηρεσίες
- να προσπαθούμε για την διαμόρφωση μιας ιδιαίτερης και υπεύθυνης επιχείρησης.
- όλα αυτά σε αρμονία με την πλάση, προς όφελος του ανθρώπου και της φύσης
- άνθρωπος, επιχείρηση, κοινωνία και φύση, είναι το όλον, που πρέπει να προστατέψουμε.

Ο Δρ. **Βασίλης Καψοκαβάδης** είναι Διευθύνων Σύμβουλος της Gerling Konzern Hellas, από το 1993. Είναι κάτοχος διδακτορικού οικονομικών επιστημών από το Πανεπιστήμιο του Αμβούργου και από το 1986 έως το 1987 υπηρέτησε ως σύμβουλος του Ιδρύματος Θεωρητικής Οικονομίας της Στρατιωτικής Ακαδημίας του Αμβούργου. Ο Δρ. Καψοκαβάδης εργάζεται στην Gerling Konzern Hellas από το 1987, ως Περιφερειακός Διευθυντής και ήταν υπεύθυνος για τις πωλήσεις και το μάρκετινγκ της εταιρείας σε χώρες της Ανατολικής και Δυτικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας.